

Nőnevelésünk válsága

Mióta a különböző népek életében az emberi sors javításán a gondolkodás megindult, a különböző korszakok és helyzetek az emberiség nagy gondolkodóit mindig visszavezették a családi élet kérdéseire. A nők hivatását az emberiség erkölcsi megújulásának szolgálatában már Pythagoras korában elismerték; az ókori felfogás tovább élt a történelem későbbi korszakaiban is, sőt napjainkban sem veszített érvényességéből és ha nemzetünk jövőjére gondolunk, azt másképpen, mint a családi erényeknek a leányokban való kifejlesztése által, elképzelnünk teljesen lehetetlen.

Az elv megvalósulásának azonban súlyos akadályai vannak nőnevelési rendszerünkben: 1. *a nő mai helyzetének átmenet nélkül bonyolulttá válása*, 2. *a korszellem* és 3. *az életre-szükséges lelki felkészültség hiánya*. E három tényező oki és okozati viszonyából fakad nőnevelésünk mostani válsága.

1. Az a felfogás, hogy a nők nevelésének nemzeti jelentősége van, alig 100 éves multra tekint vissza a magyar nevelői gondolkodásban. A XIX. század első negyedében még hevesen vitatják a nők művelődésének szociális szempontból való jogosultságát és évtizedek hosszú sora kell ahhoz, hogy a nők házáinkban nemzeti szellemű, magasabb műveltségben részesülhessenek a családi életben reájuk váró kötelességeik teljesítése érdekében.¹ Azóta nagy változás történt a nő helyzetében: a világháború és a velejáró egyre súlyosabb életkörülmények bonyolulttá tették sorsát; *a családi élet korlátai közül szinte minden átmenet nélkül kellett a társadalmi élet szerveztébe bekapcsolódnia*. Még jóformán egyirányú életfeladatára is alig tudott előkészülni és védett helyzetében alkalmassá válni, amikor a nemzet életében előálló változások újabb életfeladat megoldását kívánták tőle: életének fenntartását is. Ez a bonyolult helyzet a maga váratlan bekövetkezésével a nő életét megzavarta, sorsát egyszerre igen nehézé és bizonytalanná tette és súlyos következményeivel a nőnevelés válságát idézte elő napjainkban.

Nem szorul különösebb bizonyításra a nő kettős életfeladatának — mondhatni — tragikus összeütközése: élnie kell anyai és hitvestársi kötelességeinek ugyanakkor, amikor a létfenntartás gondjai kenyérkereseti hivatásának teljesítésével is reá nehezülnek. Súlyos helyzete van azonban az egyedülálló nőnek is: a létért való küzdelem férfias erények, tulajdonságok elsajátítására utalja és ugyanakkor ezek kifejlesztése érdekében nőiességet kell elnyomnia, amivel csak a családi életben érvényesülhet. Erre a belső harcra a nők legnagyobb része nem képes. Ezért gyakori ma a „férfias nő,” amelynek típusa nem a tanulás, a művelődés, a férfiakkal való együttműködés káros hatásaként alakul ki, hanem azért, mert a mai életviszonyok között jobban boldogulhat. Ma könnyebb annak a nőnek a helyzete, aki a családi élet kötelekeit meg tudja lazítani, ha női sajátosságait nem hagyja a maguk teljességében kifejlődésre jutni.

¹ L. Evva Gabriella: A magyar nőnevelés két úttörője, Karacs Ferencné és Karacs Teréz nőnevelési nézetei (Szeged, 1933) c. értekezését (75. l.)

Aki erre nem képes, aki mint igazi („nőies“) nő akar az élet harcáiban helytállni, az nehezen boldogul, mert annak olyan lelki küzdelemre kellene felkészülnie, amire őt sem a családi, sem az iskolai nevelés nem tudja elég erőssé tenni. *A nő sajátos természete és ezzel ellentétes mai szerepe közötti kiegyenlítődésként szükségessége teszi a nőnevelést a jelenben bonyolult és megoldhatatlannak látszó kérdéssé.* És mindaddig, amíg a közállapotok annyira nem javulnak, hogy a nőnevelés inkább a családi élet feladataihoz, mint az önfenntartás követelményeihez alkalmazkodhassék, a családi élet, és ezzel együtt a nemzet alapja is ingatag marad.

2. Nőnevelésünk válságának még sokkal veszedelmesebb oka a korszellem, amely a maga romboló hatásával beszívárog a nevelés valamennyi alakjának munkájába és megmértelyezi a serdülő leány életét, gondolatvilágát, törekvéseit. Elszomorítóan gyakori jelenség napjainkban — néha még gondos családi nevelés esetén is — az a leánytípus, amelynek magatartásában a magasabbrendű emberi élet jelei: az erkölcsi érzék, lelkiismeret és felelősségérzés teljesen hiányzanak. Innen származik a fogyatékos világszemlélet, amely nélkülözi az élet helyes értékelését, az erény és bűn, a női méltóság és az igazi férfiasság logikai fogalmát. Ekként válik a korszellem oki és okozati tényezővé a nő zavaros, alantas életszemléletében és termeli az élet kisértéseivel szemben erőteljes női lelket, aki öntudatlanul, erkölcsi belátás nélkül engedi át magát kérlelhetetlen sorsának. Ezen az úton nincs megállás, mert itt megszűnik az önbecsülés, az önértékelés s ezzel együtt a női élethivatás bármelyik alakjának nemes felfogása. Ilyen módon kerül túlnyomóan vezetőszerephez a társadalom életének irányításában az a női típus, amely a kor igényeit (az árral úszva) kielégíti, míg az értékesebb női típus, amelynek erkölcsi befolyása a családi és nemzeti élet szempontjából kívánatosabb volna, sikertelenül küzd eszményeinek diadalra jutásáért.

A mai korfelfogás voltaképpen sokkal lealázóbb a nőre nézve, (és ezt csak az értékesebb típus érzi meg!) mint a múlt századé, mert ha a múltban nem is ismerték el a nő magasabbrendű életre való képességét, a maga akkori lelki fejletlenségében, kiskorúságában is megtarthatta női méltóságát abban a védett családi körben, ahol hivatásának legmagasabb kötelességeit az anyai szerep betöltésével végezhette. A nemzet számára legalább az életet adó erőt láthatták benne, az eszközt, de nagy és nemes cél szolgálatában. A mai romlott korszellem azonban a nő öntudatlan, eszközi jellegét alacsony célok szolgálatában használja ki, amikor minden értékét szexuális szempontból hajlandó mérlegelni és ezáltal emberi méltóságától megfosztja. Természetes, hogy ez a korszellem az élet erkölcsi törvényeit nem akarja elismerni és annak legmélyebb kérdéseit, legszentebb kötelekeit csak annyira értékeli, amennyit ezek a szexualitás szempontjából jelentenek. Ez a hamis és ideálokat tagadó általános korfelfogás nem törődik a helyes női eszmény jelentőségével, szolgálatával, sem megvalósításával. Megelégszik a nő alacsonyrendűségével, romlott lelkületével, mert csak a nő nemisége a fontos, nem pedig a halhatatlan, emberi értékeket adó lelke. Kétségtelen, hogy a nő helyzete ma sokkal nagyobb veszedelmet jelent, mint 100 évvel ezelőtt, mert az akkori nők életével szemben sokkal nagyobb ma az egyéni és

társadalmi szabadsága. Ilyenformán a nő nagyobb területen mételeyezi meg a társadalmat, a korfelfogást, miközben a kísértések is tágabb területen érik és könnyebben tehetik erkölcsi halottá.

3. A nő helyzetének bonyolult nehézségei és a mai korszellem erejének káros hatásai teszik nyilvánvalóvá nőnevelésünk válságának 3. okát: a lelki felkészültség, az élet küzdelmeihez szükséges erkölcsi bátorság és ellenállóképesség hiányát. Nem elég erős a nő lelkében az erény szeretete és a bűntől való irtózás mértéke. Nehéz eldönteni, hogy ez a fogyatékoság honnan vesz inkább táplálékot: a család, iskola, vagy a nevelés egyéb szerveinek a mulasztásaiból, a társadalmi élet ferde kinövéseiből, az idősebb nemzedék rossz példájának hatásából, vagy együttvéve mindezekből. Általános jelenség a női lélek erőtlensége és megalkuvása a sorsát legmélyebben érintő kérdésekben, ahonnan annyi önmeghasonlás és erkölcsi romlás származik.

Az egyetlen segítség itt nem lehet más, mint a nő öntudatra ébresztése, lelki életének fokozottabb mélyítése, fejlesztése, hogy élesen meg tudja különböztetni egymástól az erényt és a bűnt, lássa tisztán ezeknek sorsával, női lényegével való kapcsolatát, élethivatásának — a családi élet keretein belül és kívül — nemzeti fontosságát. Ily irányú személyi hatások eredményezhetik a nevelés valamennyi alakjában annak a gondolatnak a szó legnemesebb értelmében való érvényesülését, hogy a nőt az életre kell nevelni a közösségért érzett felelősség tudatában, az élet kérdéseiben tájékoztatni, útbaigazítani, különösen pedig a saját lényéből származó veszedelmekre figyelmessé tenni értelmi fejlettségéhez mérten. Csak az ilyen nevelői eljárás fejlesztheti ki a női jellemzilárdásnak azt a fokát, ahol a nő erkölcsi belátása szerint távol tud magától tartani minden olyan gondolatot, amely pusztán gondolati létével is lealacsonyíthatja; ahol képes elfojtani magában minden olyan érzelmet, amely lelkének nem nemesítője, hanem megrontója lehet; s ahol fegyelmezni tudja vágyait oly módon, hogy az azok kielégítése iránti törekvés mindig tiszteletet ébreszthessen iránta, legalább is azok részéről, akik nemesen éreznek és gondolkodnak. Csakis ezzel a lelki felkészültséggel biztosíthatja ma a nő emberi értékét, méltóságát, amelyből önbecsülése, lelki egyensúlyának és a közerkölcs javítására irányuló törekvésének kiapadhatatlan erőforrása fakad.

Eva Gabriella.